

УДК 330.82:334

Гупалюк В. М., к.т.н., доцент, Іванченко А. М., к.е.н., доцент,
Собуцький В. О., к.т.н., доцент (Національний університет водного
господарства та природокористування, м. Рівне)

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ ВТРАТ ЕКОНОМІКИ ДОНБАСУ

Зниження активності бойових дій на Донбасі породжує надії на встановлення миру у цьому регіоні у недалекому майбутньому. Відтак постає питання про відновлення економічного потенціалу Донбасу та повноцінної імплементації його економіки у господарський організм України. Утім, ця проблема вельми складна. Проблеми практичного характеру з'являються при спробі здійснити реальну експертну оцінку втрат економічного потенціалу Донбасу, що виникли через бойові дії у цьому регіоні. Адже наслідки бойових дій на Донбасі відчувають на собі не лише суб'єкти господарювання в окупованій та прифронтовій зоні, а й у віддалених районах.
Ключові слова: втрати, експертна оцінка, економічний потенціал.

Нагальною проблемою є питання оцінки завданої майнової шкоди. Для вирішення проблеми, на нашу думку, Кабінет Міністрів України передусім повинен звернути увагу на створення реєстрів руйнувань (пошкоджень) власності територіальної громади та мирного населення, ретельне документування таких руйнувань з метою створення правових підстав та умов для відновлення зруйнованої інфраструктури регіону в рамках державних, міжнародних та благодійних фінансових програм. Залучення експертних установ та професійних оцінювачів потребує значних бюджетних коштів, тому доцільним є розробка спеціального порядку оцінки майнової шкоди, яким могли б користуватися спеціально створені комісії з представників органів державної влади і місцевого самоврядування, науково-дослідних установ та громадськості.

Ґрунтовний аналіз втрат економічного потенціалу Донбасу від бойових дій у цьому регіоні доцільно починати з дослідження змін у стані засобів виробництва, що відбувалися протягом 2014-2016 років. ЗМІ, наприклад, повідомляли про причини та наслідки суттєвих втрат промисловості на непідконтрольних Україні (окупованих) територіях Донецької та Луганської областей, унаслідок яких промислові підприємства припинили роботу:

- обладнання підприємств вивезено до Росії, і підприємства фа-

критично припинили роботу;

- підприємства розкрадені, порізані на металобрухт тощо;
- підприємства існують, однак частково або повністю не працюють.

Так, зокрема, за інформацією Громадської спілки «Донбас» та деяких інших джерел [1; 2 тощо], за час російсько-терористичної окупації частини Донецької та Луганської областей до Росії було вивезено обладнання таких підприємств:

Донецький завод «Топаз», що славився розробками військових комплексів радіоелектронної боротьби далеко за межами України;

Луганський машинобудівний завод;

Луганський завод електронного машинобудування (Машзавод-100), на якому розроблялося й виготовлялося устаткування для виробництва монокристалів сапфіру, кремнію та інших твердих і надтвердих монокристалів;

ДП ЦКБМ «Донець» (Луганська область), відомий технологією вирощування кристалів для мікроелектронної промисловості (унікальний у своєму роді);

завод оборонно-космічної промисловості «Юність» (Луганська область), що спеціалізувався переважно на виробництві продукції для ракетобудівної й аерокосмічної промисловості та інші підприємства.

Втрати економічного потенціалу Донбасу виникають і внаслідок нерегулярної роботи підприємств. На окупованих територіях Донбасу нерегулярно працює багато великих підприємств. Зокрема, це стосується Алчевського металургійного комбінату (ЛНР), Харцизького трубного заводу (ДНР), хімічного концерну «Стирол», що належить групі компаній Group DF Д. Фірташа (м. Горлівка, ДНР).

Звісно, точні кількісні оцінки таких втрат через відсутність доступу української влади до окупованих територій Донецької та Луганської областей неможливі. Мова може йти лише про наближені експертні оцінки. Так, судячи з «Программы восстановления и развития экономики и социальной сферы Донецкой Народной Республики на 2015 год» [3] (назва подається мовою оригіналу), на окупованій території Донецької області величезних руйнувань зазнала автотранспортна інфраструктура. У згаданому документі (станом на квітень 2015 року) зазначається, що «на території ДНР знаходиться 829,4 км доріг державного значення і 1846,2 км доріг місцевого значення. Внаслідок бойових дій пошкоджено доріг (ямковість, пошкодження від важкої гусеничної техніки, снарядів): державного значення 746,2 км, місцевого значення 651,24 км». На той момент 7 шляхопроводів і 10 мостів на території самопроголошеної ДНР ви-

магали відновлювально-ремонтних робіт з кошторисною вартістю 205,5 млн грн. А вартість ремонту автомобільних доріг державного й місцевого значення на цій же території становила 3 633 млн грн. Тобто, лише в межах самопроголошеної ДНР потреби в коштах на ремонт пошкодженої дорожньої автотранспортної мережі наприкінці I кварталу 2015 року оцінювалися місцевою окупаційною адміністрацією у більш ніж 3,8 млрд грн.

Якщо ж взяти до уваги, що з того часу якихось великомасштабних дорожньо-ремонтних робіт у самопроголошеній республіці не проводилось, а також екстраполювати цю ситуацію на стан автотранспортної мережі у самопроголошеній ЛНР, то загальну потребу в коштах на ремонт пошкодженої дорожньої автотранспортної мережі на окупованих територіях Донбасу можна визначити сумою близько 7 млрд грн. До цього треба додати вартість відновлювально-ремонтних робіт автотранспортної інфраструктури на прифронтовій території, що контролюється Збройними силами України та у так званій «сірій зоні». Тому, припустимо, в результаті сукупна потреба в коштах на ремонт лише пошкодженої дорожньої автотранспортної мережі на Донбасі може сягати 8-10 млрд грн. Звичайно, це дуже наближена оцінка, але вона дає певні уявлення про масштаби втрат автотранспортної інфраструктури Донбасу.

Якщо говорити лише про виробничу і соціальну інфраструктуру, то потреба в коштах на її відновлення (а іноді, по суті, на нове будівництво) сягатиме, напевне, кількох десятків мільярдів гривень.

Безперечно, так і є. Наприклад, усі приміщення і служби аеропорту в Донецьку відновленню не підлягають, хіба що за винятком злітно-посадкової смуги. Їх треба будувати заново. Також треба згадати і про пошкодження та руйнацію житлового фонду, зокрема лише в Донецьку за час конфлікту в результаті обстрілів пошкоджено майже 2 тис. багатоквартирних будинків. Щоправда, 474 будинки мають мінімальні пошкодження. Загалом на території самопроголошеної ДНР станом на квітень 2015 року в результаті проведення бойових дій постраждала інфраструктура 8825 житлових будинків та інфраструктура 73 із 205 установ охорони здоров'я. Таким чином, якщо до зазначеного додати втрати житлового фонду, що постраждав від бойових дій в інших районах Донецької та Луганської областей, а також втрати об'єктів соціальної інфраструктури (охорони здоров'я, освіти тощо), то потреба в коштах на відновлення всієї цієї сфери вимірюватиметься багатьма мільярдами гривень.

Збереження та відновлення експлуатаційної надійності міських будівель і споруд та запобігання аварійним і надзвичайним ситуаці-

ям у зоні АТО це, насамперед, нагальна підготовка і перепідготовка (підвищення професійного рівня) інженерно-технічних кадрів служб моніторингу будівель і споруд та експлуатації будівельних об'єктів, спеціалістів з відновлення експлуатаційної надійності будівель, споруд.

Справа в тому, що чинна містобудівна документація за складом і змістом потребує доопрацювання. Причиною такого стану є відсутність надійних наукових методів аналітично-експертного забезпечення цивільного захисту, які дозволили б повною мірою врахувати закономірності дії вразливих чинників, що впливають на виробничо-промислову обстановку, та реалізувати системність у її прогнозуванні. У цьому напрямку великі можливості відкриває метод багатofакторного прогнозування виробничо-промислової обстановки на основі математико-статистичного моделювання.

З метою запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного характеру місцеві органи виконавчої влади повинні здійснювати комплекс превентивних організаційних та інженерно-технічних заходів, зокрема це:

- виявлення небезпеки, оцінка ризику і прогнозування надзвичайних ситуацій на відповідних територіях та потенційно небезпечних об'єктах. Щорічне уточнення прогнозних даних щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій, визначення найгостріших проблемних питань щодо запобігання надзвичайним ситуаціям;

- розроблення паспортів ризику виникнення надзвичайних ситуацій та планів інженерно-технічних заходів, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій. Створення реєстру потенційно небезпечних територій і об'єктів;

- організація і здійснення систематичних перевірок стану техногенної безпеки на потенційно небезпечних об'єктах і територіях та створення їх реєстру;

- підготовка та оснащення спеціалізованих формувань, аварійно-технічних груп та бригад для ліквідації надзвичайних ситуацій, підготовка керівного складу, тренування оперативних і робочих груп до дій в умовах військових дій.

Розроблення, узгодження і затвердження планів дій щодо запобігання виникненню та ліквідації можливих надзвичайних ситуацій на відповідних територіях і об'єктах.

Відродження економіки Донбасу має ґрунтуватися не на простому відтворенні зруйнованого потенціалу, а передусім повинно бути зорієнтовано на здійснення реструктуризації промислового комплексу регіону. Тому реконструкції інфраструктури Донбасу повинна передувати підготовча робота щодо:

- інвентаризації виробничих об'єктів та експертизи їх технологічного стану з визначенням доцільності їх відбудови в залежності від потреб внутрішнього ринку, можливості експорту, наявності наукової, технічної бази і фінансового забезпечення;
- формування переліку пріоритетів промислових виробництв, які доцільно розвивати на Донбасі, виходячи з регіональних особливостей, ресурсної бази, суспільних потреб, наявності трудового потенціалу та національної безпеки країни;
- громадського обговорення фахівцями й залучення інвесторів для відновлення промислових об'єктів Донбасу;
- створення інвестиційного агентства відбудови Донбасу.

1. Кулицький С. Втрати економічного потенціалу Донбасу: оцінки та шляхи відновлення [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 22. – С. 39–60. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr22.pdf>. **2.** Собкевич О. В. Щодо сучасного становища та заходів відбудови економік Донецької та Луганської областей / Собкевич О. В., Шевченко А. В., Михайличенко К. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1639/>. **3.** Самаєва Ю. Промисловість Донбасу: воєнні втрати / Самаєва Ю., Івченко Р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/promislovist-donbasu-voenni-vtrati-.html>. **4.** Панченко Ю. Промисловість військового часу / Панченко Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/08/19/7025136/>. **5.** Дані Головного управління статистики у Донецькій області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://donetskstat.gov.ua/statinform/ved2.php?dn=0814>. **6.** Дані Головного управління статистики у Луганській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lugastat.lg.ua/sinf/ves/rves.php>. **7.** Гребеник К. Які підприємства Донбасу ризикують опинитися в Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/business/1377967-yaki-pidpriemstva-donbasu-rizikuyut-opinitisya-v-rosiyi>. Державна служба статистики (<http://www.ukrstat.gov.ua>); Донецьк Times (<http://dointimes.com.ua>). – 2015. – 29.09; Донецкая правда (<http://pravda.dn.ua>). – 2015. – 23.06; 10, 17, 20.07; 10.11; Новое время страны. – 2015. – № 40; Новости Донбасса (<http://novosti.dn.ua>). – 2015. – 13, 17, 20.11; Общественная инициатива “Восстановление Донбасса” (http://www.slideshare.net/Restoring_Donbass/ss-44600299?ref=http://restoring-donbass.com/nashi-proekty/opros-ekspertov-donbassa/5267-otsenka-ekspertnyim-soobcshestvom-donbassa-situatsii-v-regione-perspektiv-ego-vosstanovleniya/); Остров (<http://www.ostro.org>). 2015. – 4, 20.11; Укррудпром (<http://ukrrudprom.ua>). – 2015. – 20.11. **8.** Райзберг Б. А., Лозовский Л.

Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. – М. : ИНФРА-М, 1998; Факты (fakty.ictv.ua). – 2015. – 12.11; Цензор НЕТ (<http://censor.net>). – 2015. – 8.04; i24.com.ua (<http://i24.com.ua>). – 2015. – 18, 20.11; Informator.lg.ua (<http://informator.lg.ua>). – 2015. – 27.01; 6.04; 8, 15.08; 11.09; 18, 26, 29.10; 2, 8, 9, 16, 20.11; MIGnews (<http://mignews.com.ua>). – 2015. – 26.03; REPLYUA (<http://replyua.net>). – 2015. – 16, 25.08; 2.09; 17.10; 7, 11, 12. 11; UA info (<http://uainfo.org>). – 2015 – 3.11; 62UA (<http://www.62.ua>). – 2015. – 17.10).

Рецензент: д.е.н., професор Савіна Н. Б. (НУВГП)

Hupaliuk V. M., Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor, Ivanchenko A. M., Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor, Sobutskyi V. O., Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

FEATURES OF EXPERT ASSESSMENT OF DONBASS ECONOMY LOSS

Reducing the activity of the fighting in Donbass creates hope for peace in this region in the near future. Therefore, the question arises about the restoration of Donbass economic potential and the full implementation of its economy in the economic organism of Ukraine. However, this problem is very complicated. Problems of a practical nature appear in an attempt to carry out real expert evaluation of losses of the economic potential of Donbass, which arose due to hostilities in this region. After all, the consequences of hostilities in Donbass are attributed not only to economic agents in the occupied and front-line zone, but also in distant areas.

Keywords: losses, expert estimation, economical potential.

Гупалюк В. М., к.т.н., доцент, Иванченко А. М., к.э.н., доцент, Собоуцкий В. О., к.т.н., доцент (Национальный университет водного хозяйства та природопользования, г. Ровно)

ОСОБЕННОСТИ ЭКСПЕРТНОЙ ОЦЕНКИ ПОТЕРЬ ЭКОНОМИКИ ДОНБАССА

Снижение активности боевых действий на Донбассе порождает надежды на установления мира в этом регионе в недалеком будущем. Поэтому возникает вопрос про восстановление экономического потенциала Донбасса и полноценной имплементации его экономики в хозяйственный организм Украины. Эта проблема достаточно сложная. Проблемы практического характера появляются при попытке осуществить реальную экспертную оценку потерь экономического потенциала Донбасса, что возникли в связи с боевыми действиями в этом регионе. Ведь последствия боевых действий на Донбассе испытывают на себе не только субъекты хозяйствования в оккупированной и прифронтовой зоне, а также в отдаленных районах.

***Ключевые слова:* потери, экспертная оценка, экономический потенциал.**
